

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE

DIRECTOR: D. ALEXANDRESCO

PRIM-REDACTOR: ION N. CESĂRESCU

A B O N A M E N T U L

Pe an, în România	30 lei
6 luni	16 „
3 luni	8 „
Străinătate: 40 lei pe an, 20 pe 6 luni	

A P A R E

De două ori pe săptămână sub redacțiunea unui comitet

Abonamentele se plătesc tot-d'a-una înainte

REDACȚIA & ADMINISTRAȚIA

BUCUREȘTI

5 — Calea Rahovei — 5

Lângă Palatul Justiției

Din cauze independente de voința noastră, Tabla de materii a Curierului Judiciar pe 1904 nu va putea fi gata și distribui celor în curent cu plata abonamentelor, de cât după 20 Februarie a. c. Rugăm deci pe abonați a nu da la legat colecțiunile până ce nu vor primi tabla de materii, care va forma un vol. 7-8 coli tipar și va fi un adevărat repertoriu juridic, foarte practic de cercetat.

Zilele acestea va apare fascicula a VI din «Cambia și acțiunea cambială» de N. M. Pârvulescu și St. Radian. Ea nu se va trimite de cât aceluia care a cumpărat și plătit cele-lalte 5 fascicule ce a apărut până acum. Prețul 1.50 fascicula.

S U M A R

Bibliografie.—Tratat de drept administrativ Român de Paul Negulescu, de d-l N. Manirea;

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ:

Curtea de casație, s. II: Marița Gavrilă Ciocârlan cu I. Marinescu ș. a.;

Tribunalul Putna: Ecaterina Onoșcu cu Simion Simionescu ș. a.

BIBLIOGRAFIE

Tratat de drept administrativ Român

de
Paul Negulescu

D-l Paul Negulescu, cunoscut prin diferite lucrări de valoare, mai cu seamă pe tărâmul istoriei dreptului și a instituțiilor române, — ne dă o nouă dovadă de sîrguință și de activitate pentru știința dreptului român prin începerea publicării unui tratat de drept administrativ.

Volumul întâiu din acest tratat de drept administrativ a părut la finele anului trecut (în 8° p. 319) și conține pe lângă expunerea materiei asupra organizării centrale județene și comunale, care absoarbe spațiul cel mai mare al volumului (p. 139—338) și o expunere a unor materii generale ale dreptului administrativ precum materia persoanelor morale de drept administrativ (p. 13—60), materia actelor puterii executive (p. 61—91) și a organelor administrative, teoria funcțiunilor publice (p. 92—127) principii generale de organizare administrativă (p. 6—11) despre centralizare și descentralizare (p. 128—138). Ear într'un apendice se expune organizarea Dobrogei.

Intr'un alt volum se va trata de variile materii ale dreptului administrativ precum și de contenciosul administrativ.

Așa cum se presintă lucrarea, ea se deosebete

de toate lucrările anterioare asupra dreptului administrativ—lucrări care sunt multe la număr începând de la 1882 cu dreptul administrativ al d-lui Sulioti, până la interesantul curs de drept administrativ al d-lui profesor C. Disescu.

Deosebirea consistă mai cu seamă în cuprinsul; în metoadă și în formularea și discutarea principiilor dreptului administrativ.

În sine materia dreptului administrativ nu e hotărâtă în mod absolut, și diversitatea în această privință e mare dacă privim diferitele tratate de drept administrativ la Francezi, la Germani etc.

Dificultatea mai cu seamă consistă în recunoașterea deosebirei între dreptul administrativ și știința administrației și în limitarea lor.

Precât aceasta e vastă, întru cât tot ce privește viața statului formează obiectul administrației în sine, materia dreptului administrativ e mai mărginită și mai circumscrisă.

Prin dreptul administrativ având a înțelege complexul regulelor de drept privitoare la administrație, dreptul administrativ se deosebește de administrație în sensul material, și de știința administrației, fiind-că aceasta expune principiile relative la diferitele ramure ale administrației, discută oportunitatea principiilor și modulul de administrație. Așa fiind, dreptul administrativ este numai o ramură a științei administrației.

Deosebirea între știința administrației și dreptul administrativ e oare-cum de același fel precum e între politică ca știință, și dreptul constituțional.

De aceea dreptul administrativ nu cuprinde știința administrației, și într'un tratat de drept administrativ nu a fi expunerii asupra administrației însăși. — Din acest punct de vedere sunt în tratatul de drept administrativ a d-lui Negulescu digresii și expunerii pe care trebuie să le considerăm ca superfue.

Expunerile asupra administrației de la No. 37, p. 74, asupra estensiunii funcționarismului, asupra statisticeii funcționarilor (vezi No. 47 pag. 99 urm. până la 108), asupra centralizării și descentralizării așa precum se expune, (n. 59, p. 128), apoi expunerile de pe pag. 209 urm., 301—308 de și instructive prin observațiile utile ce conțin, totuși mi se par superflu în tratatul de drept administrativ.

Asupra izvoarelor dreptului administrativ autorul se mărginește a enuncia în § 5, p. 5 că regulele dreptului administrativ sunt cuprinse în legi și în regulamente. De alt-fel, în Statul modern cu forme reprezentative, acele izvoare sunt și singu-

rele pentru dreptul administrativ. Tratatul internațional, precum cele comerciale, telegrafice postale nu pot fi privite direct ca izvoare a dreptului administrativ, de cât și întru cât ele au dobândit caracterul de lege conform constituției în vigoare.

Iar obiceiul în sfera dreptului administrativ nu mai are însemnătate, întru cât regulile de drept sunt și trebuie să fie fixate în legi și în regulamente.

Materia persoanelor de drept administrativ e tratată cu îngrijire nu numai din punctul de vedere al dreptului administrativ ci mai cu seamă și a dreptului privat, de care țin în cea mai mare parte expunerile din tratat. — Autorul ne arată deosebirea între persoanele de interes privat și cele de interes public. Persoanele morale de interes public au trebuința de intervenția autorității administrative, așa la acceptarea donațiilor și legatelor conform art. 817 Cod civ.,—apoi pentru că sub raportul capacității capacitatea acestora e mai mărginită. — În cât pentru persoanele morale de interes public sunt de două feluri: sunt sau stabilimente publice sau stabilimente de utilitate publică.

Cum se naște o persoană morală, cum funcționează, cum încetează și care sunt efectele.—Unele din aceste cestiuni sunt discutate de autor din punctul de vedere al teoriei și a legislației pozitive, al vechiului drept anterior Codurilor Calimach și Caragea, sub aceste Coduri precum și sub noul Cod civil.—Au existat sub vechiul drept anterior Codurilor Calimach și Caragea persoane morale precum: mănăstirile, bisericile, spitalele, breslele.

Autorul susține că în dreptul muntean a existat principiul autorizațiunii speciale pentru naștere însă tot-de-auna sau de când? și aceasta necesitate a autorizației s'a consfințit și prin Regulamentul organic prin art. 364.

După legiuirea Moldovei nu exista necesitatea autorizației speciale, cu toate acestea și înainte de Codul Calim. avem stabilimente de utilitate publică înființate prin hrisov Domnesc.—Dar în deosebi sub Codul Calimach exista o categorie de stabilimente care nu aveau nevoie de autorizare specială a puterii publice spre a dobândi personalitate morală.

Ear sub imperiul noului cod persoanele morale nu pot fi create de cât prin o intervenție a puterii publice.

Acest principiu deși nu e formulat în nici un text de lege, este presupus în mai multe articole precum în art. 811 C. civ. și opinia contrară că personalitatea morală s'ar crea prin puterea individului fără intervenția legiuitorului autorul o combate pe larg (p. 29 infr. și seq).

Aceste cestiuni sunt cu deosebire aprofundate în decisiile Curții de casație secțiunii unite din 1873 și din 1897. V. Buletinul din 1873 p. 265 și Buletinul din 1897 p. 1423, care decisiile par a fi rămase necunoscute autorului.

Din interes teoretic autorul cercetează apoi cine poate fi considerat ca titular la fundații și la corporații, invocând diferite păreri și apoi discută și cestiunea controversată dacă monastirile mai sunt persoane morale în urma secularizării de la 1863,

o cestiune care s'a discutat cu predilecție în urma însemnatei decizii a Curții de casație în secțiunii unite din 1873.

Această decizie pentru întâia oară discută și aprofundează materia persoanelor morale în vechiul drept român, cercetează dacă monastirile sunt fundații sau corporații și susține că secularizarea este nu numai un act de însușire a averii monastirilor existând încă ca persoane morale ci după încetarea personalității decretată de puterea publică când a recunoscut că monastirile nu mai corespund misiunilor, averea și-a însușit-o statul ca avere vacantă.

Pe larg autorul discută mult controversata cestiune dacă o persoană morală străină spre a sta în judecată sau spre a exercita drepturi patrimoniale în România are trebuința a fi recunoscută de statul român (V. n. 24 p. 31 seq.). Autorul e de părere că aceste persoane au nevoie de autorizare, pentru care părere el invoacă atât considerații teoretice cât și art. 66 Proc. civ.

Aceasta însă nu se cere pentru societățile comerciale streine, nici pentru statele streine. (v. pag. 31—37).

Pentru ca un stabiliment să poată primi o donație sau un legat, el trebuie să aibă existența în momentul deschiderii succesiunii conf. art. 808 C. civ. Totuși în practică se admit expediente, lăsându-se ca legatar universal o persoană cu obligația de a crea fundațiunea de a face să se recunoască personalitatea și de a remite apoi averea (pag. 47).

Capacitatea unui stabiliment de utilitate publică fiind mărginită, el nu și poate lărgi atribuțiile în virtutea principiului specialității. Și acest principiu e la noi cuprins în art. 811 și 817 Cod. civ. și 93 din Constituție.

Dacă însă se va fi făcut unui stabiliment o liberalitate cu sarcini care nu intră în cadrul atribuțiilor lui, și dacă stabilimentul ar fi fost autorizat să primească, este acea liberalitate anulabilă și pot moștenitorii de sânge cere anularea? Unii susțin că autoritatea judecătorească nu e competentă ca să se pronunțe asupra validității donațiunii sau legatului. Alții, voind a împăca principiul specialității cu libertatea de a dispune susțin că, dacă opera ce testatorul a voit să creeze nu intră în atribuțiile persoanei morale va forma un stabiliment subsidiar ca personalitate deosebită.

Autorul combate amândouă părerile (pag. 50 infra).—Și efectele principiului specialității autorul le urmărește și la un stabiliment de utilitate publică dintr'o țară străină, căci se întrebă dacă stabilimentul acela având a primi în România o liberalitate cu sarcini care nu intră în specialitatea celui stabiliment,—cine are a examina dacă principiul specialității este respectat: autoritatea administrativă a țării străine sau a țării noastre? (V. eod p. 51).

Autorul delectându-se în cestiunile și casuistica bogată ce ne oferă dreptul civil în această privință, cercetează cestiunea gerării afacerilor unui stabiliment de persoane care n'au nici un mandat, sau care es din limitele mandatului?—In asemenea împrejurări aceia care s'au amestecat au acțiunea de *in rem verso* sau există o adevărată gestiune de afaceri conf. art. 991 Cod civ.; (eod p. 52 și 53).

În fine autorul cercetează, dacă persoana morală răspunde de prejudiciile cauzate altora prin fapte sau prin neglijența administratorilor. Persoana are și prepuși și pentru prejudiciul cauzat de aceștia, răspunde persoana morală conf. art. 1000 C. civ.?

Și dacă administratorul persoanei morale a comis un delict sau a săvârșit un act ilicit, răspunde numai administratorul sau alături cu el răspunde și persoana morală?

Despre toate acestea v. No. 28, p. 54—59.

Autorul expune diferitele păreri și susține că persoana morală având o voință poate să o exercite îndeplinind acte licite și nelicite și pentru aceste din urmă și ea răspunde conf. art. 998 pentru prejudiciul cauzat prin actele ilicite ale administratorilor.

Asemenea persoana morală are a răspunde pentru prejudiciul cauzat prin actele prepușilor conf. art. 1000 C. civ.—, căci ea are a-și imputa culpa în eligendo și culpa în vigilando.

Ear în cât privește responsabilitatea penală autorul susține că dacă reprezentantul persoanei morale comite o infracțiune prevăzută de legea penală consecințele penale trebuie să privească pe acela care a comis-o.

Dar dacă acest principiu, e adevărat sunt excepții, — și pe lângă reprezentant poate fi tras la răspundere și stabilimentul sau persoana morală. Cestiunea aceasta cu totul dificilă reclamă o deosebită discuție, și o întâlnim și când va fi vorba de responsabilitatea funcționarilor în genere.

Asupra dreptului de supraveghere ce are statul asupra persoanelor morale în deosebi asupra stabilimentelor de utilitate publică, și asupra încetării acestor stabilimente prin voința puterii executive, în cas când ele au încetat a îndeplini îndatoririle impuse conform scopului ce urmăresc precum și asupra consecințelor: aceste foarte importante cestiuni sunt omise.

În importantul paragraf despre actele puterii executive se desfășură această materie în multe privințe.

Autorul definește actul administrativ ca un act făcut de un funcționar din ramul administrativ relativ la o materie administrativă. Cum însă actele provin nu numai de la funcționarii proprii zis, am fi preferit a vedea înlocuită expresia funcționarul din ramul administrativ cu acel de organ administrativ.

Actele administrative sunt de două feluri: ele sunt acte de autoritate sau acte de gestiuni.

Actele administrative de autoritate sunt de 4 feluri, acte de guvernământ, acte reglementare sau regulamente administrative, acte de administrație pură, și acte administrative de natură juridică.

În aceasta autorul urmează distingerea după autorii francezii.

Ca act administrativ el trebuie să emane de la o autoritate administrativă, să aibă forma scrisă, să fie datat și semnat și trebuie să se aducă la cunoștință.

Apoi actul administrativ este executoriu, este revocabil, se bucură de privilegiul executării prealabile, adică administrația are dreptul să le execute chiar dacă particularul s'ar crede vătămat.

Autoritățile administrative locale sau speciale pentru actele ce săvârșesc sunt supuse controlului

autorităților superioare care au dreptul a le aproba, a le modifica sau a le anula. Acest control ia denumirea de tutelă administrativă sau de control erarhic dacă se exercită față cu organe care au personalitate morală sau care nu o au.

Astă-ți deosebiri ce există între aceste soiuri de control, între altele, consistă în următoarele, că de vreme ce controlul erarhic este de drept comun, actele funcționarilor inferiori sunt supuse totdeauna controlului superiorilor erarhici, tutela administrativă trebuie să fie anume prescrisă prin lege ca să se poată exercita; — apoi când se exercită controlul erarhic superiorul poate să anuleze, să aprobe sau să modifice actele substituind acțiunea sa acțiunii subordonaților, de vreme ce când e vorba de tutelă autoritatea administrativă superioară nu poate decât să aprobe sau să anuleze.

Când se ivește un conflict între un particular și un organ administrativ, avem a distinge dacă e vorba de acte de gestiune sau de autoritate. În cazul d'întâiu tribunalele ordinare sunt competente să judece validitatea actului, și să anuleze actul. În cazul de al doilea particularul dacă n'a obținut satisfacția prin autoritatea administrativă, el poate a se adresa la tribunalele ordinare care sunt competente să judece să aprecieze actul puterii executive, fără însă a-l anula.

Deși nu avem un act corespunzător cu art. 93 constituția belgiană totuși acest sistem reese din art. 93 constituția noastră, precum și din art. 103 al proiectului de constituție.

Însă prin legi speciale este deferită unor tribunale administrative speciale, judecarea unor acte administrative de natură juridică așa după legea pentru, constatarea și perceperea de contribuții directe.

În cât privește actele făcute în numele statului ca putere publică, când prin ele s'ar cauza prejudiciu, tribunalele sunt competente de a acorda daune particularilor (v. p. 79 și 80), ceea ce s'a consacrat și de jurisprudența română.

Și pentru aceasta autorul invoacă că fiind vorba de un drept al unui particular, statul nu poate în numele interesului său să violeze drepturile cetățenilor,—apoi diferite dispoziții precum art. 481 C. civ. și 19 din Constituție, art. 4 din legea asupra responsabilității ministeriale și art. 98 din legea pentru organizarea comunelor urbane.

Dar Statul nu e supus nici unei răspunderi pentru actele de guvernământ și pentru actele administrative cu caracter juridic. Pentru actele administrative de interes juridic părțile vătămate au căile de reformare stabilite prin legile speciale, și dacă neglig, ele nu pot cere daune pentru acel act.

Dar pentru ca în privința unui act administrativ să se poată cere despăgubire, trebuie să fie vorba de un drept câștigat iar nu de un interes. (V. pag. 86, 87). Asupra acestui punct casuistică oferă interesante specii (v. p. 87, 88, 89).—În această privință, am avea a observa că dacă după legea drumurilor conf. art. 18 administrația are dreptul a modifica sau suprima drumurile, ar putea oare agenții Statului să schimbe traseul unei sosele construită prin altă parte fără nici o despăgubire, — când nu e utilitate ci șicană arbitrară la mijloc?— De aceea credem că acel drept dacă s'ar putea

exercita chiar și în această împrejurare fără nici o despăgubire, s'ar vătăma în mod real proprietarul și e drept să fie despăgubit.

Dreptul cetățenilor contra actelor administrative abătute nu e garantat prin sistemul sub care ne aflăm, după cum se va vedea.

În materia funcțiilor publice, întru cât este a fi cuprinsă și expusă în dreptul administrativ, întrebările sunt: care este natura juridică a funcțiilor, care sunt drepturile și îndatoririle funcționarilor, care e responsabilitatea lor?

Aceste chestiuni încearcă autorul a le lămuri.

Asupra naturii juridice a funcțiilor publice, între alții d-l Dissescu în cursul de drept administrativ p. 853 seq susține, că criteriul funcției publice e deținerea unei părți din suveranitate; din acest punct de vedere profesorul nu e funcționar fiindcă nimic din ce e privitor și din ce alcătuiește suveranitatea nu intră în exercițiul funcțiilor profesorului. Profesorul reprezintă în societate elementul cel mai înalt, cel mai nobil și frumos al omului — perfectibilitatea și aceasta nu e un element al suveranității etc.

Iar d-l Negulescu ca să ajungă la fixarea noțiunii crede că trebuie a face o deosebire între funcțiile publice. În unele funcțiuni funcționarul exercită acte de autoritate, lucrează ca deținător al suveranității, în altele însă funcționarul nu face decât acte de gestiune.

De categoria întâia ar fi prefectul, judecătorul, procurorul—de categoria a doua ar fi arhitectul, inginerul, profesorul, avocatul.

Deosebirea între aceste categorii de funcționari ar consta în aceea, că în cazul din urmă raporturile dintre funcționar și administrație ar avea asemănare cu locația de serviciu;

Că în funcțiile de autoritate funcționarul trebuie să fie român și să aibă toate drepturile politice,—iar streinul și femeia nu poate ocupa o funcțiune de autoritate ci numai o funcțiune de gestiune.—Și la întrebarea cum se deosebesc funcțiile pe care fie-care cetățean e obligat să le îndeplinească, precum e funcțiunea de jurat, de soldat de celelalte funcțiuni, autorul răspunde că în cazul dintâi e numai o datorie impusă de Stat, de vreme ce în cel-alt cas e vorba de un acord între Stat și funcționar în virtutea căruia are a îndeplini continuu funcțiunea publică.

Și acest acord mai departe cu ocazia determinării fundamentului de disciplină apare ca un raport contractual ce se stabilește între Stat și funcționar la intrarea în funcțiune.

În fine deosebirea între funcțiile de autoritate și de gestiune s'ar caracteriza și prin amovibilitatea acelor și prin inamovibilitatea acestora.

Părerile citate despre natura funcțiilor publice nu pot satisface, și e trebuință a ne lămuri.

E lesne de înțeles că toți aceia cari prestează servicii Statului său îndeplinesc o funcțiune oarecare în Stat nu ocupă o funcțiune publică propriu zis și nu sunt funcționari publici. Prestări de servicii către Stat se poate face în virtutea unui contract de drept privat precum e contractul locației de serviciu; în acest cas acel care se obliga în virtutea unui contract analog nu este subordonat ci un contraent de o potrivă îndrituit.

Prestarea de servicii către Stat mai rezultă din o îndatorire generală ca cetățean precum e funcțiunea ce îndeplinește un soldat, un jurat,—și în acest cas nu e funcțiune publică propriu zis.

Raporturi se mai crează prin voința Statului de a numi pe cine-va într'o funcțiune publică și prin consimțământul acestuia de a primi funcțiunea. Acest contract nu e de felul contractelor de drept privat ci e un contract din sfera dreptului public de o natură deosebită de orice fel de contract al dreptului privat.—Căci prin acel contract Statul dobândește o putere asupra persoanei funcționarului,—dar e și obligat a-i acorda o deosebită protecție și de multe ori și mijloacele unei existențe cuviincioase,—iar funcționarul e obligat a servi cu fidelitate și supunere.—Ast-fel se deosebesc raporturile funcționarului public de raporturile stabilite printr'un contract de drept privat, și de îndatorirea generală a fie-cărui cetățean.—Pe când dreptul public era încă în fașe,—chestiunile și relațiile dreptului public nu se știa a se aprecia și determina de cât prin noțiunile și regulile dreptului privat și de aceea și raporturile funcționarului public erau privite tot după noțiunile dreptului privat.—De aceea acele raporturi au fost privite însă ca precarium, apoi ca locație de serviciu; recunoscându-se că e ne potrivit și nedemn, ast-fel privite raporturile funcționarului public au recurs la teoria mandatului și apoi au trebuit să se mulțumească cu formula anodină a contractului nenominat și în sfârșit în desasperare s'a susținut că e un contract de serviciu către Stat de o natură deosebită.—Aceste concepțiuni întemeiate pe dreptul privat au trebuit să fie părăsite ca nefolositoare în sfera dreptului public, și în sfârșit am isbutit a considera raporturile funcționarului public numai din punctul de vedere al dreptului public său ca un act unilateral de suveranitate a Statului său ca un contract în felul cum trebuie a fi privit, după cum am arătat mai sus.

(Vezi despre toate acestea Laband Svaatreht, 3-ed. vol. 1 pag. 383 urm.) H. Schulze, Preussisches Staatsrecht, 1 v. 2-ed. pag. 308 urm.

Cuprinsul unei funcții publice e variu, dar nu acest cuprins fie de gestiune fie de autoritate, ne poate oferi criteriile spre a determina noțiunea funcției publice, căci în cuprinsul celor mai multe funcții publice sunt amestecate și atribuțiile de autoritate și de gestiune.—Apoi insistând asupra acestei distincții de autoritate și de gestiune alunecăm a considera raporturile funcționarilor de gestiune după analogia contractului de locație de serviciu, precum se întâmplă și autorului din cauza lipsei unei concepții unitare în această materie.

Asemenea deținerea unei porțiuni de suveranitate nu poate fi un criteriu pentru funcțiune publică, pentru că categorii întregi de funcționari n'ar putea fi privite ca funcționari publici; de aceea și profesorii de la gimnaziu sau licee precum și cei de la universități sunt funcționari ca și judecătorii ca și agenții polițienești, ca și prefecții.

Și când autorul susține că funcționarii cari îndeplinesc acte de autoritate ar fi amovibili, iar cei-l'alți neamovibili afară dacă nu 'și îndeplinesc îndatoririle funcției lor, (C. Vezi No. 53, p. 114), aceasta nu se înțelege de fel,—de oare ce îndato-

ririle statului față cu toți funcționarii publici sunt deopotrivă.

În cât privește responsabilitatea funcționarilor publici penală, civilă și disciplinară — autorul se ocupă mai întâi cu cea disciplinară (Vezi No. 49 și 50, p. 108 — 112) și în urmă cu cea penală și civilă (Vezi No. 52, p. 113 următoarele). Amputea susține ca responsabilitatea disciplinară propriu zis intră în cadrul dreptului administrativ, fiind-că responsabilitatea penală se regulează după normele dreptului penal, iar responsabilitatea civilă se determină după regulile dreptului civil. — Autorul se ocupă în deosebi și cu responsabilitatea penală și civilă, și susține, că de câte ori un funcționar săvârșește un fapt care nu intră în atribuțiunile lui, există un fapt personal și funcționarul singur răspunde de urmările prejudiciabile, iar Statul, administrația nu răspunde. Dar și aceasta nu e adevărat, adăogă autorul, în mod absolut, d. ex. când Statul e considerat ca depozitar și un funcționar sustrage valorile depuse.

Când însă funcționarul săvârșește un act care intră în atribuțiile lui și comite cu această ocazie greșeli, el poate sau nu să fie supus la răspundere după cum greșala comisă e cu rea credință (culpa lata), sau numai culpa unui părinte de familie; în acel cas funcționarul răspunde, în acest cas el nu răspunde.

Dar în aceste cazuri, vătămatul are acțiune și contra funcționarului public și contra administrației.

În fine autorul expune și materia pensiei în trecut cât și după legea actuală asupra pensiilor (v. No. 57, pag. 120 urm.).

În paragraful despre organizarea centrală, se explică și se cercetează atribuțiile Regelui, ca șef al puterii executive, a miniștrilor, etc. în cât privește atribuțiile de ordin administrativ, — Regele are plenitudinea autorității administrative, și în această calitate trebuie accentuat, că Regele nu are numai un rol pasiv de a subscrie ceea ce miniștri așterne, ci are un rol și activ și de inițiativă, având a se ocupa și provoca măsurile necesare de ordin administrativ pentru salvarea drepturilor și intereselor Statului, când organele delegate sau special însărcinate ar neglija. — Pentru validitatea și legalitatea actelor puterii executive, a decretelor și regulamentelor Regelui, dacă contrasemnarea ministrului e cerută conform constituției. art. 92, credem că această formalitate nu e cerută și atunci când Regele exercită dreptul de grațiere, de amnistie, de acordare de decorații, căci aceste sunt atribuții curat personale care pot fi îndeplinite fără concursul contrasemnării ministrului respectiv.

Asemenea din natura lucrurilor rezultă că nu poate fi vorba de concursul ministrului în ordinele ce dă Regele ca comandant suprem al armatei.

În cât privește pe miniștrii, autorul ne arată cum se numiau și erau dregătorii, cari în trecut în Moldova și în Muntenia îndeplineau funcțiuni analoge, expune organizarea fie-cărui minister, atribuțiile fie-cărui ministru și a consiliului de miniștri, — și se ocupă și cu materia responsabilității ministeriale, — sub raportul responsabilității civile

Statul răspunzând pentru actele ilegale ale reprezentanților săi e dator să repare prejudiciul cauzat particularului vătămat, — care poate intenta acțiune atât contra Statului, cât și direct contra ministrului conf. art. 998 și 1000 C. civ., având însă a se cere autorizarea parlamentului pe temeiul art. 4 al legii din 1879 a responsabilității ministeriale, care părere o înregistrăm fără a o discuta.

În ori-care cas particularul vătămat prin actul ministerial nu are dreptul să intenteze acțiunea conform art. 4 a acelei legi de cât numai în caz de rea credință.

Cu deosebire importantă în acest paragraf este partea din urmă din No. 86, pag. 159—167, în care în esență autorul discută o materie rezervată pentru partea din urmă a tratatului destinată materiei asupra contenciosului administrativ. El arată că consiliul de Stat introdus prin legea din 11 Februarie 1864, avea între alte și atribuții de jurisdicție; — că fiind abrogat prin constituția din 1866 art. 131 și prin legea din Iulie 1866, s'a stabilit prin art. 8 al acestei legi, că toate afacerile de natură contencioasă de compelița consiliului de Stat — să se judece de instanțele judecătorești, ceea-ce însă are a fi limitat, întru cât și conform art. 93 și 107 a constituției belgiene și spre a nu se viola principiul separației puterilor instanțele judecătorești ordinare nu au dreptul a anula ordonanțele și regulamentele administrative contrare legilor.

Aceasta s'a consacrat și prin revizuirea constituției la 1884 când prin art. 130 al. 1 s'a stabilit, că numai consiliul de Stat cu atribuții de contencios administrativ nu se mai poate înființa, menținând atribuțiile instanțelor judecătorești așa precum sunt regulate prin legea din Iulie 1866. — Astfel fiind autorul susține că e absolut necesariu a da părților vătămate dreptul de a putea cere înaintea unui tribunal anularea actelor administrative de autoritate, — și pentru realizarea acestei reforme absolut necesare în sistemul nostru administrativ ar fi suficient să se dea Curții de casație judecarea contenciosului de anulare.

Autorul nu susține decât părerea ce eu am susținut încă de la 1887 și 1888 în studiul nostru asupra magistraturii apărut în «Convorbiri literare» din aceeași an și mai în urmă repetată în diferite rânduri în urmă, și apoi dezvoltată în cuvîntarea finută la 1 Septembrie 1903 cu ocazia deschiderii anului judecătoresc la Curtea de casație, fără ca autorul să menționeze.

Am arătat că cetățeanul fiind vătămat în drepturile sale prin acte administrative ilegale, prin urmare arbitrar, nu are nici un remediu precum avea sub legiuirea consiliului de Stat. Nici dreptul de a reclama la autoritățile administrative superioare, nici interpelarea ce s'ar putea face în parlament nu sunt de folos, mai cu seamă sub regimul de partid, fiind-că ministrul fiind dintr'un partid politic care e chemat la putere va fi mai mult dispus a apăra și a acoperi actele funcționarului de a căror ilegalitate e vorba.

Ear dacă se recurge la instanțele judecătorești ordinare, nu spre a obține anularea actului administrativ, — aceasta fiind interzis, — ci spre a cere d'înaintea acestor instanțe repararea pentru prejudiciul cauzat, acest remediu este anevoios, de lungă

durată și, fără a obține imediată înlăturare a cauzei care îi cauzează prejudiciu.

De aceea se impune introducerea posibilității pentru părțile vătămate de a se adresa la o autoritatea judecătorească absolut independentă, precum e Curtea de casație, — spre a obține anularea actului administrativ abătut.

Ast-fel această Curte de casație are a fi și paladiul suprem nu numai în materie de drept comercial privat, de drept penal, ci și în materie de drept administrativ, și în materie de drept public; numai ast-fel pentru dreptul administrativ și dreptul public în cas de violarea prin deferirea judecării unei secții a Curții de casație spre a obține o declarație judecătorească că actul abătut al organului administrativ sau politic e abătut și are a fi anulat, obținem garanții serioase în statul modern cu regimul de partid.

Aceste idei le-am susținut și prin cuvântarea de la 1 Septembrie 1903, când am arătat în deosebi că ținând seamă de multiplele cauze de drept administrativ și de drept public a căror judecare e acum deferită Curții de casație, necesar e a se înființa o secție specială, care să aibă competența specială de a judeca toate afacerile de drept administrativ și de drept precum și cererile pentru anularea actelor administrative abătute și ilegale.

Cu această reformă dreptul public și dreptul administrativ nu vor fi lăsate aprecierii vage a oamenilor politici și așa ziși politici precum și a organelor administrative și politice și o ficsitate se va inaugura în aplicare pentru aceste sfere ale dreptului. — În deosebi însă dreptul administrativ va câștiga prin introducerea unor judecători înalți și speciali, cari să aibă a judeca acele conflicte de drept administrativ întru cât nu sunt de competența judecătorilor ordinari.

Cu această reformă introducându-se garanții eficiente pentru drepturile cetățeanului, prestigiul puterii judecătorești și a Curții de casație se va mări.

Ne rămâne, a da seamă asupra organizării județene și comunale care sunt expuse pe larg alături sub raportul istoric cât și sub raportul regulilor de drept acum în vigoare. — Afară de aceasta autorul expune materia în mod comparat, studiând materia după legislațiile din țările principale de cultură și arată în ce direcție ar trebui să se facă reforme.

Putem spune că părțile acestea din tratat ne au satisfăcut cu deosebire, — deși poate indiciile istorice și statistice întrec limitele necesare.

În cât privește județul autorul declară, că organizarea introdusă la 1861 nu a îndeplinit întru nimic speranțele puse, — județul nu e de cât o subdiviziune teritorială. S'a acordat într-adevăr județului personalitatea juridică, dar nu îi s'a lăsat un drept de decizie propriu, căci încheerile autorităților județene nu sunt lucrătoare de cât după ce au fost aprobate de la centru, ast-fel că interesele locale nu sunt rezolvate de autoritățile locale. — Modificările introduse prin legile din 1866, 1872, 1883, 1886 și 1894 au schimbat foarte puțin această stare de lucruri.

Într-o reformă serioasă a organizării județene trebuie să se mărească mijloacele financiare, ceea-ce

se poate face, reducându-se numărul județelor și dându-li-se o parte importantă din contribuțiile directe percepute acum de Stat în profitul său. — Împărțirea județeană e dintr'o vreme când comunicațiile erau dificile. Legea să fixeze minimul populației și județul care n'ar avea asemenea populație ar trebui să fie alipit la alt județ.

Apoi tutela administrativă ar trebui să fie restrânsă numai la actele cele mai importante și tutela ar trebui să fie jurisdicțională în sensul că: județul să poată apela la un tribunal superior în contra refuzului autorității centrale, precum e în Prusia. Acel recurs ar putea după noi a se judeca tot de secția Curții de casație însărcinată cu judecarea materiilor de drept administrativ.

Asemenea trebuie îngădit dreptul ce l are puterea centrală de a anula încheerile Consiliilor județene, urmând ca și acest drept de anulare să se defere tot Curții de casație.

Județelor s'ar putea da și alte sarcini pe care le-ar putea îndeplini mai bine de cât autoritățile centrale.

Apoi corpul electoral ar trebui să fie mărit și, precum pentru comune, asemenea și pentru județe ar trebui să fie două colegii mult mai largi de cât cele actuale.

Ca foarte adevărate menționăm în seria reformelor propuse și părerea că caracterul politic ce l au consiliile județene să dispară, și de aceea nu e nevoie nici să se facă alegeri generale județene.

Dar autorul mai propune să fie separate chestiunile de interes general de cele de interes local; cele d'întâi să fie încredințate unor funcționari numiți de puterea centrală de care depinde, cele de al doilea să fie încredințate organelor reprezentative ale județului alese de corpul electoral.

Actualmente e mare inconvenientul că prefectul e și reprezentant al puterii centrale și al județului; el n'ar trebui să fie de cât reprezentant al județului.

Și în cât privește organizarea comunală autorul resumă propunerile sale de reformă în următoarele:

Cum mai toate actele consiliului comunal sunt supuse tutelei administrative și cum chiar pentru actele pe cari consiliul comunal poate să le facă încă autoritatea tutelară poate să le anuleze, în aceste privințe drepturile consiliului trebuie lărgite toate ca singur să poată decide. Și în casurile în care ar avea a se exercita tutela administrativă, autoritatea comunală să poată recurge la un tribunal. După noi acest apel va avea să fie adresat Curții de casație pentru ca aceasta să decidă.

Asemenea la Curtea de casație va avea a recurge pentru anularea actelor comunale sau puterea centrală, sau particularul vătămat. Precum tot Curtea de casație, ear nu Ministerul de interne, ar avea să se pronunțe, asupra legalității alegerilor din comuni; căci dreptul după a noastră părere ce l are actualmente ministrul de interne de a cerceta validitatea alegerilor și de a anula actele consiliului nu se poate justifica.

Apoi după expunerile autorului sarcinile unui primar fiind mult prea mari, administrația comunală nu poate de cât să sufere. Puterea executorie comunală nu trebuie să fie unitară ci ar trebui un comitet executiv ales de consiliul comunal care să administreze afacerile comunale, ast-fel că primarul să fie numai presidentul acestui comitet.

Fie care membru din comitet ar avea să fie însărcinat cu o parte din servicii.—Afară de aceasta în orașele importante s'ar mai putea numi diverse comisii compuse din membrii de ai consiliului comunal și din persoane speciale. Asemenea comisii s'ar putea ocupa mai serios de aceste afaceri private la binele comunei. Să adăogăm că prin asemenea participare a cetățenilor am scăpa de mulți funcționari, și s'ar face administrație mai bună. Comunele noastre rurale sunt prea mici și lipsite de mijloace spre a face îmbunătățiri.

Comunele urbane cât și cele rurale sunt prea întinse în raport cu numărul locuitorilor. Remediul ar fi în comasarea comunelor.

Primarul să fie numai reprezentantul intereselor locului nu și al puterii contrale, ear serviciile de stat să fie luate din sarcina comunei.

Sistemul impozitelor comunale să se modifice prin introducere de taxe asupra acelor cari au tras un folos material printr'o măsură comunală și prin introducerea impozitului asupra venitului sub forma unui impozit asupra chiriilor.—În această privință adevărata reformă va avea după mine a consista în lăsarea pe seama comunelor și a județelor a impozitelor directe.

Așa cum funcționează și sunt întocmite organismele din județe și comune, este învederat, că de județ și comună nu se interesează cetățenii, că tot interesul lor e îndreptat spre centru care influențează și județ și comună, că cetățenii n'au îndeletnicire prin exercițiul libertăților locale să se deprindă a gera și cunoaște afacerile comunei și a se pregăti pentru a putea cunoaște și interesele Statului. Iar ținta reformelor va trebui să fie îndreptată în viitor în această direcție. Cu acest chip având libertatea administrativă vom ști a avea și a aprecia valoarea libertății politice.

Autorul prin propunerile de reformă întrevede acest lucru, și în această privință autorul citează Gladstone și Toqueville spre a ilustra acest fapt de cea mai mare importanță.

Terminând darea mea de seamă, doresc ca această lucrare să fie luată în considerație și să se contribue cu aceasta la cunoștința și aprofundarea dreptului administrativ, a necesității reformei organizației județene și comunale, precum și a cunoașterii garanțiilor contra arbitragiului administrativ.

23 Ianuarie 1905

N. Mandrea

JURISPRUDENȚĂ ROMÂNĂ

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE, Secția II

Audiența de la 25 Iunie 1904

Președenția D-lui N. MANDREA, Președinte

Marița Gavrilă Ciocirlan cu I. Marinescu ș. a.

Urmărire imobiliară. — Contestație. — Respingere. — Exces de putere. — Casare. — (Art. 565 și 567 Pr. civ.).

Când într'o urmărire silită imobiliară o persoană face contestație pe motiv că imobilul scos în vânzare nu este al debitorului urmărit ci al său, al contestatorului, în virtutea unei ordonanțe de adjudecare, și tribunalul, re-

cunoscând temeiul pretențiunii contestatorului, respinge totuși contestația pe motiv că contestatorul, de și proprietar al imobilului urmărit are însă și calitatea de creditor ipotecar în primul rang în acel imobil, creanță în virtutea căreia dânsul a devenit proprietar al aceluși imobil, prin aceasta tribunalul săvârșește un exces de putere și dar ordonanța de adjudecare este casabilă.

Decisiunea 282/904. — Casată, în urma recursului făcut de Marița Gavrilă Ciocirlan, ordonanța de adjudecare a Trib. R.-Sărat cu No. 1089/903 dată în proces cu I. Marinescu ș. a.

Curtea,

Ascultînd citirea raportului făcut în cauză de d. consilier Ath. C. Kivu ;

Pe d. avocat Iacovescu în dezvoltarea motivelor de casare ;

Pe d. avocat Popescu în combateri ;

Deliberînd,

Asupra motivului de casare :

„Exces de putere și violarea art. 565 și 567 C. Pr. civ. Trib. R.-Sărat, punînd în urmărire imobilul, fost al lui Ștefan I. Ioniță, azi proprietatea mea, după cererea creditorului în rang. II, am făcut contestație la urmărire pe motiv că imobilul acesta mi aparținea în baza ordonanței de adjudecare din 1901 și a transacției din 1900, prin care mi se recunoaște de către adjudecatorul imobilului dreptul deplin și exclusiv de proprietate asupra sus zisului imobil. Tribunalul cu toate că în fapt recunoaște ca adevărate susținerile mele, totuși prin exces de putere și violînd articolele sus menționate, susține că de oare ce eu mă găsesc în indoită calitate de fostă creditoare în rangul I-iu și de proprietară ipoteca mea ar fi fost purgată, dreptul meu s'ar fi stîns, și că nu a'și mai avea nici un drept asupra sus zisului imobil, rămîind numai să valorific creanța mea la tabloul de distribuirea prețului, și adjudecă imobilul asupra creditorului în rangul al doilea.

Avînd în vedere ordonanța de adjudecare supusă recursului din care se constată că recurenta a cerut prin contestație adresată tribunalului scoaterea de sub urmărire a imobilului în cestiune pe motiv că acest imobil este proprietatea sa în virtutea ordonanței de adjudecare cu 309/900 și a actului de transacție autentificat și transcris la No. 953/900 ;

Că tribunalul a respins această contestație pe motiv : că de și contestatoarea este proprietara imobilului, însă dînsa are și calitatea de creditoare ipotecară în primul rang în virtutea căreia creanță dînsa a devenit proprietară, așa că în această dublă calitate nu se poate opune la vînzarea imobilului cerută de creditorul I. Marinescu, rămîind ca dreptul său de creanță să l exercite cu ocazia distribuirii prețului ;

Considerînd că fiind constat prin chiar sentința dată asupra contestației, că recurenta este proprietara imobilului scos în vînzare de I. Marinescu, tribunalul a comis un exces de putere cînd a respins contestația făcută de recurentă, în această calitate ;

Că deci motivul fiind fondat cată a se admite ;

Pentru aceste motive, Curtea, casează, etc.

TRIBUNALUL JUDEȚULUI PUTNA

Audiența de la 31 Ianuarie și 9 Februarie 1902

Președenția D-lui N. C. PENCIULESCU, Jude-instructor

Ecaterina Ionescu cu Simion Simionescu ș. a.

Sentința civilă No. 53

Sucesiune. — Stipulațiune făcută în favoarea unei persoane. — Incetarea ei din viață înainte de a accepta această favoare. — Acceptarea ei de către moștenitorii săi. — Acceptare valabilă.

Dotă. — Dacă se poate stipula garanții pentru resti-

tuirea ei înainte de a deveni exigibilă. — Ipoteca legală.

1. *Acceptarea făcută de moștenitorii persoanei în favoarea căreia s'a făcut o stipulațiune este valabilă.*

2. *Nici un principiu de drept nu proibă a se stipula garanții pentru restituirea unei dote, neajunse la exigibilitate, ci din contră, legea institue ipoteca legală pentru asigurarea zestreii neexigibilă.*

S'a ascultat d-l avocat St. Georgescu, din partea reclamantei, precum și d-nii avocați Berceanu, Alexiu și M. Bottez, din partea intimaiților;

S'a ascultat d-l avocat Șt. Graur, care a ocupat postul Ministerului public, fiind minor în cauză.

Tribunalul deliberând, și

Având necesitate a delibera și a verifica actele prezentate de părți a amânat pronunțarea la 9 Februarie 1902 când astăzi deliberând a pronunțat următoarea sentință:

Asupra acțiunii introdusă de d-na Ecaterina Ionescu prin procuratorul său d-l avocat Georgescu, contra d-lor Simion Simionescu și a moștenitorilor def. Maria Hagi Constantin Ion anume: Anghelache Cara-Tasse, Anghel Anghelescu și Ecaterina S Anghelescu, tutricea legală a minorei sale fice Arghira;

Obiectul acțiunii este: 1) să se oblige d-l Simion Simionescu a plăti reclamantei Ecaterina Ionescu suma de 3000 galbeni sau 35250 lei noi, cu a lor procente legale, prevăzută în declarația sa cu data de 7 Maiu 1885 și în deciziunea Curții de apel din Galați s. I cu No. 102/901, ce datora din prețul unor case și prăvălii, ce a cumpărat de la def. său frate Hagi Constantin Ion a cărui moștenitoare sub beneficiu de inventar este dânsa; 2) să se declare nulă obligațiunea ce d-l S. Simionescu și ea prin acea declarațiune, de a plăti indicata sumă def. Maria Hagi Constantin Ion ca dotă a sa, că acea obligațiune este lipsită de cauză, ne fiind dotă;

Având în vedere susținerile părților, actele produse în instanță și concluziunile d-lui reprezentant al Ministerului public;

Având în vedere că reclamanta prin mandatarul său invoacă ca motive în susținerea acțiunii: 1) că obligațiunea cu data de 7 Maiu 1885 a lui S. Simionescu de a plăti suma de 3000 galbeni Mariței Hagi Constantin Ion ar fi fost luată fără consimțământul lui Hagi Constantin Ion și că stipulațiunea aceasta n'ar fi fost acceptată de Marița Hagi Constantin Ion și 2) Că obligațiunea ar fi nulă fiind lipsită de cauză, întru cât nu există dotă, și chiar de ar fi fost nu era exigibilă în momentul constituirei obligațiunii;

In ce privește primul motiv:

Că obligațiunea cu data de 7 Maiu 1885 a lui Simion Simionescu de a plăti suma de 3000 galbeni Mariței Hagi Constantin Ion ar fi fost luată fără consimțământul lui Hagi Constantin Ion și că stipulațiunea aceasta n'ar fi fost acceptată de Marița Hagi Constantin Ion;

Considerând că din contestul înscrisului cu data de 7 Maiu 1885 a lui Simion Simionescu și pe care însăși reclamanta și bazează acțiunea se constată că a fost făcută cu consimțământul lui Hagi Constantin Ion, luat conținutul actului în întregul său și nici nu se poate concepe alt-fel, ca Simionescu să și ea obligațiunea prin acel contra înscris să plătească restul de preț, a imobilului ce cumpărase în sumă de 3000 galbeni, ca dotă de cât după insistență și stăruința vânzătorului Hagi Constantin Ion; — Că acceptarea Mariței Hagi Constantin Ion, în mod expres nu putea avea loc, fiind măritată și prin urmare nu putea da un consimțământ valabil, dar dânsa a încetat din viață înaintea soțului său și moștenitorii săi au acceptat acea stipulațiune prin faptul luării înscrisului în primire în

urma somațiunii făcută soțului supraviețuitor, cât și prin procesul care l'a făcut lui Simion Simionescu, pentru plata sumei prevăzută în contra înscris și deci acceptarea făcută de moștenitorii persoanei în favoarea căreia s'a făcut o stipulațiune este valabilă, principiu recunoscut în drept; de alt-fel o acceptare tacită a existat și din partea Mariței Hagi Constantin Ion care a cunoscut existența contra înscrisului și stipulațiunilor prevăzute în el, căci numai alt-fel se poate explica că moștenitorii săi când au făcut somațiune soțului după moartea ei să le restituie dota, au cunoscut țifra de 3000 galbeni care este în contra înscris și au pus această țifra în somațiune, deci acest motiv este nefondat și urmează a fi respins;

In ce privește al doilea motiv:

Că obligațiunea ar fi nulă fiind lipsită de cauză, întru cât nu există dotă și chiar de ar fi fost nu era exigibilă în momentul constituirei obligațiunii;

Considerând că prin actul dotal cu data de 3 Iulie 1862, legalizat de Trib. Brăila, se constată că dotă a existat, că de și în acest act dotal se constituie dotă Mariței Hagi Constantin Ion, numai suma de 51784 lei vechi, iar nu 3000 galbeni, care reprezintă suma de 95000 lei vechi, totuși suma în plus prevăzută în contra înscrisul lui S. Simionescu nu putea fi de cât o liberalitate (donațiune) pe care soțul înțelegea a o face soției sale Marița Hagi Constantin Ion, așa că obligațiunea stipulată în favoarea Mariței Hagi Constantin Ion are o îndoită cauză, adică până în concurența sumei de 51784 lei, are drept cauză restituirea dotei, iar pentru rest are drept cauză, intențiunea de liberalitate, că această donațiune indirectă este valabilă rezultă din dispozițiunile art. 751 și 1642 din C. civ.;

Că de și se susține că, dota nu era exigibilă încă, totuși nici un principiu de drept nu proibă, ca să stipuleze, garanții pentru restituirea unei dote, ne ajunse la exigibilitate, din contră că legea institue ipoteca legală pentru asigurarea dotei neexigibilă;

Că așa fiind și acest motiv este nefondat și întru cât nu s'a invocat nici un alt motiv în susținerea acțiunii, acțiunea de față este nefondată și ca atare cată a fi respinsă;

In ce privește concluziunile puse de d-l S. Simionescu în instanță prin mandatarul său d-l avocat M. Bottez, pentru aceleași motive de fapt și de drept urmează a fi respinse.

Pentru aceste considerente, redactate de d-l jude supleant, Titus Constantinescu, ascultând și pe d-l reprezentant al Ministerului public în concluziuni, respinge, etc.

(ss) N. C. Penciulessu, T. Constantinescu,

Grefier (s) Călcăiū

Notă.—Presenta sentință a fost confirmată de Curtea de apel din Galați, secția I.

A apărut **Colecțiunea de legi financiare**, adnotate cu jurisprudența până la zi a Inaltei Curți de casație, lucrare datorită d-lui G. Bădulescu, Grefier la Inalta Curte de casație. Prețul unui exemplar coprinzând 46 coale tipar, este de lei 6 pe hârtie obișnuită și lei 7 pe hârtie velină. *Pentru cele legate în pânză se adaugă lei 1.50, iar în piele elegant și cu numele cumpărătorului lei 2.50.* Comandele se primesc la autor și la Redacția acestui ziar, București, Calea Rahovei 5, de unde se expediază contra valoare: mandat postal sau ramburs. *Porto privește pe cumpărător.*

Orice cărți de Drept române și străine se pot cumpăra direct de la Biroul redacției *Curierului Judiciar*, București, Calea Rahovei 5.—Cine are de vânzare cărți de drept se va adresa tot acolo spre a obține preț bun.